

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 15 stycznia 2016 r.

Pozycja 22

POSTANOWIENIE z dnia 7 kwietnia 2015 r. Sygn. akt Ts 114/14

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Sławomira Wronkowska-Jaśkiewicz,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej L.M. w sprawie zgodności:

art. 767^{3a} ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.) z art. 45 ust. 1 i art. 78 w związku z art. 32 ust. 1, art. 175 ust. 1 i art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 30 kwietnia 2014 r. (data nadania) L.M. (dalej: skarżący) wystąpił o zbadanie zgodności art. 767^{3a} ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.; dalej: k.p.c.) z art. 45 ust. 1, art. 78 w związku z art. 32 ust. 1, art. 175 ust. 1 i art. 176 ust. 1 Konstytucji w zakresie, w jakim „na postanowienie referendarza sądowego przysługuje skarga do sądu orzekającego, który orzeka wówczas jako sąd drugiej instancji, stosując odpowiednie przepisy o zażaleniu, przy czym dalsze zażalenie na to postanowienie nie przysługuje”.

Skargę konstytucyjną sformułowano w związku z następującą sprawą. Pismem z lutego 2013 r. Bank Zachodni WBK S.A. w W. wniósł o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu z lutego 2013 r. przeciwko skarżącemu z tytułu udzielenia poręczenia cywilnego na podstawie umowy poręczenia z lipca 2011 r. w kwocie 1 310 186,30 zł wraz z dalszymi odsetkami określonymi w bankowym tytule egzekucyjnym.

Postanowieniem z lutego 2013 r. referendarz sądowy Sądu Rejonowego dla K. nadał wskazanemu bankowemu tytułowi egzekucyjnemu klauzulę wykonalności. W uzasadnieniu stwierdził, że przedłożony bankowy tytuł egzekucyjny spełnia wymogi wynikające z art. 96 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2012 r. poz. 1376, ze zm.; dalej: prawo bankowe) oraz że do wniosku zostało dołączone prawidłowe pisemne oświadczenie dłużnika (skarżącego) o poddaniu się egzekucji do kwoty 2 000 000 zł.

Skarżący wniósł skargę na powyższe postanowienie. Sąd Rejonowy dla K. postanowieniem z maja 2013 r. utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie. Sąd uznał, że

bankowy tytuł egzekucyjny załączony do wniosku o nadanie klauzuli wykonalności spełniał wszystkie przesłanki wymienione w art. 96 i art. 97 prawa bankowego – określał wysokość zobowiązania dłużnika, datę wystawienia oraz oznaczenie czynności bankowej, z której wynikają dochodzone roszczenia.

Na powyższe orzeczenie skarżący złożył zażalenie do Sądu Okręgowego w K. pośrednictwem Sądu Rejonowego dla K., które tenże Sąd Rejonowy odrzucił postanowieniem z sierpnia 2013 r.

Skarżący złożył zażalenie na postanowienie z sierpnia 2013 r., które Sąd Rejonowy w K. odrzucił postanowieniem z listopada 2013 r. Skarżący zaskarżył również to orzeczenie. Postanowieniem ze stycznia 2014 r. Sąd Rejonowy w K. odrzucił zażalenie skarżącego i sprostował oczywistą omyłkę pisarską w treści postanowienia z listopada 2013 r.

Pismem z lutego 2014 r. Sąd Rejonowy dla K. poinformował skarżącego, że wydając postanowienie z maja 2013 r., którym rozpoznał skargę na czynność referendarza sądowego, orzekał jako sąd drugiej instancji – na podstawie art. 767^{3a} k.p.c. – w związku z czym zażalenie na to postanowienie nie przysługuje.

W skardze konstytucyjnej skarżący zarzucił niezgodność art. 767^{3a} k.p.c. z prawem do sprawiedliwego rozpoznania sprawy w dwóch instancjach przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji), prawem do zaskarżenia orzeczeń (art. 78 Konstytucji), zasadą sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez sądy (art. 175 ust. 1 Konstytucji) oraz zasadą dwuinstancyjności postępowania (art. 176 ust. 1 Konstytucji).

Skarżący wskazał, że czynności w zakresie nadawania klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym (m.in. bankowemu tytułowi egzekucyjnemu) może wykonywać zarówno sąd, jak również – zgodnie z art. 781 § 1¹ k.p.c. i w przypadkach nim określonych – referendarz sądowy. Na postanowienie referendarza, zgodnie z art. 767^{3a} k.p.c., przysługuje skarga. Wniesienie skargi nie powoduje utraty mocy przez zaskarżone postanowienie. Sąd orzeka jako sąd drugiej instancji, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu. Rozpoznając skargę, sąd wydaje postanowienie, w którym zaskarżone postanowienie referendarza utrzymuje w mocy albo je zmienia.

W ocenie skarżącego niekonstytucyjne jest samo upoważnienie referendarza sądowego do nadawania klauzuli wykonalności m.in. bankowemu tytułowi egzekucyjnemu i traktowanie postanowienia wydanego przez niego jako wydanego przez sąd, w konsekwencji czego dłużnikowi – zgodnie z zakwestionowanym przepisem – przysługuje jedynie skarga do sądu, który orzeka jako sąd drugiej instancji (kontrola pozioma).

Skarżący, powołując się m.in. na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 1 grudnia 2008 r. (P 54/07, OTK ZU nr 10/A/2008, poz. 171), zwrócił uwagę, że referendarz sądowy jest urzędnikiem państwowym, nieposiadającym przymiotu niezawisłości i niezależności, dlatego też nie może wykonywać czynności z zakresu sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Funkcję tę ustrojodawca powierzył bowiem wyłącznie sądom (art. 175 ust. 1 Konstytucji). W ocenie skarżącego nadawanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu należy uznać z całą pewnością za sprawowanie wymiaru sprawiedliwości. Czynności z tego zakresu powinny należeć więc do właściwości sądów, a nie urzędników sądowych, jakimi są referendarze.

Powierzenie nadawania klauzuli wykonalności referendarzom sądowym jest zatem – jak podkreśla skarżący – nie tylko niezgodne z zasadą sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez sądy, ale skutkuje również ograniczeniem możliwości sądowej kontroli orzeczeń oraz prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przez niezawisły i niezależny sąd. Do wejścia w życie ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381), która dodała zakwestionowany przepis, na postanowienie referendarza sądowego o nadaniu klauzuli wykonalności przysługiwała skarga do sądu rozpoznającego sprawę jako sąd pierwszej

instancji, a następnie zażalenie do sądu odwoławczego. Zakwestionowany art. 767^{3a} k.p.c. wprowadził skargę na postanowienie referendarza, której wniesienie nie powoduje utraty mocy tego postanowienia, a sąd orzeka jako sąd odwoławczy, tym samym przepis ten wyłączył prawo do złożenia zażalenia do sądu okręgowego i oceny wniosku o nadanie klauzuli wykonalności w dwóch instancjach. Prawo to przysługuje natomiast wtedy, gdy o nadaniu klauzuli wykonalności rozstrzyga sąd. W takiej sytuacji strona, która występuje z zażaleniem do sądu odwoławczego, ma prawo do rozpoznania sprawy przez sądy w dwóch instancjach.

Zakwestionowany przepis dzieli zatem *de facto* obywateli na dwie kategorie – tych, którzy mają prawo do rozpatrzenia sprawy o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu przez sądy dwóch instancji, oraz tych, którzy mimo iż znajdują się w tej samej sytuacji faktycznej i prawnej są *ex lege* takiej możliwości pozbawieni. Na to, w której kategorii znajdzie się dana osoba, tj. czy wniosek o nadanie klauzuli wykonalności zostanie rozpoznany przez referendarza czy przez sąd – jak zaznacza skarżący – strona nie ma żadnego wpływu. Przydział i podział spraw ma charakter losowy i nie podlega żadnym merytorycznym kryteriom, takim jak np. wartość przedmiotu sporu czy stopień skomplikowania sprawy.

Zdaniem skarżącego regulacja, która wprowadza w przypadku nadania klauzuli przez urzędnika sądowego jedynie mechanizm kontroli poziomej jest niezgodna z art. 45 ust. 1, art. 78 w związku z art. 32 ust. 1, art. 175 ust. 1 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Skarga konstytucyjna jest szczególnym środkiem ochrony konstytucyjnych praw i wolności, którego merytoryczne rozpoznanie uwarunkowane zostało spełnieniem licznych przesłanek wynikających bezpośrednio z art. 79 ust. 1 Konstytucji, a doprecyzowanych w art. 46-48 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK).

W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub inny organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Zgodnie z art. 46 ust. 1 ustawy o TK skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile ta droga jest przewidziana, w ciągu 3 miesięcy od doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia. Przy czym Trybunał w swoim orzecznictwie podkreśla, że orzeczenie, o którym mówi art. 79 ust. 1 Konstytucji, stanowić ma w istocie bezpośrednie źródło naruszenia tych praw, niejako skonkretyzowanie i zindywidualizowanie owego naruszenia. Orzeczenie takie ma „w sposób władczy” określać „sytuację prawną skarżącego”. Chodzi o orzeczenie, które jest „rozstrzygnięciem kształtującym w sposób bezpośredni lub pośredni sytuację prawną skarżącego w zakresie przysługujących mu praw lub wolności zagwarantowanych w Konstytucji” (por. postanowienie TK z 13 października 1998 r., Ts 117/98, OTK ZU nr 3/1999, poz. 43).

Trybunał stwierdza, że analizowana skarga konstytucyjna nie spełnia powyższych wymogów, a zasadniczą przesłanką odmowy przekazania jej do merytorycznej kontroli jest nieprawidłowe określenie ostatecznego orzeczenia w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz wniesienie skargi po upływie terminu, wynikającego z art. 46 ust. 1 ustawy o TK.

Skarżący zarzucił niekonstytucyjność art. 767^{3a} k.p.c. w zakresie, w jakim w przypadku nadania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu przez

referendarza sądowego dłużnikowi przysługuje jedynie skarga na postanowienie do sądu (kontrola pozioma). Przepis ten – w ocenie skarżącego – pozbawia *de facto* stronę prawa do rozpoznania sprawy w dwóch instancjach sądowych i różnicuje w sposób nieuzasadniony sytuacje podmiotów w zależności od tego, czy postanowienie wydał referendarz, czy też sąd.

Trybunał stwierdza, że w świetle przedstawionych zarzutów konieczne jest ustalenie przede wszystkim, które z wydanych w sprawie skarżącego orzeczeń rozstrzygało o niedopuszczalności wniesienia zażalenia na postanowienie sądu w przedmiocie skargi na postanowienie referendarza sądowego nadające klauzulę wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu.

Trybunał przypomina, że postanowieniem z maja 2013 r. Sąd Rejonowy dla K. utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie referendarza sądowego z lutego 2013 r. Na to postanowienie skarżący wniósł zażalenie, które sąd odrzucił postanowieniem z sierpnia 2013 r. (doręczone skarżącemu we wrześniu 2013 r.). Skarżący złożył następnie zażalenie na postanowienie z sierpnia 2013 r., odrzucone przez sąd postanowieniem z listopada 2013 r. Zażalenie na to postanowienie sąd odrzucił zaś postanowieniem ze stycznia 2014 r. Pismem z lutego 2014 r. sąd poinformował skarżącego, że wydając postanowienie z maja 2013 r., którym rozpoznał skargę na czynność referendarza sądowego, orzekał jako sąd drugiej instancji na podstawie art. 767^{3a} k.p.c., w związku z czym zażalenie na to postanowienie nie przysługuje.

Trybunał uznaje zatem, że w świetle treści zarzutów przedstawionych w skardze – których istota dotyczy niemożności wniesienia środka odwoławczego od postanowienia sądu w przedmiocie skargi na postanowienie referendarza sądowego o nadaniu klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu – orzeczeniem rozstrzygającym o prawach i wolnościach konstytucyjnych skarżącego było postanowienie z sierpnia 2013 r. Aby spełnić przesłanki warunkujące merytoryczne rozpoznanie skargi konstytucyjnej, skarżący powinien był uzyskać rozstrzygnięcie, którego treścią byłoby odrzucenie środka odwoławczego. W momencie wydania tego orzeczenia nastąpiła konkretyzacja sytuacji prawnej skarżącego w sposób uzasadniający przyjęcie tezy o wystąpieniu bezpośredniego i konkretnego naruszenia przysługującego mu prawa do zaskarżania orzeczeń, którego ochrony domaga się on w trybie wniesionej skargi konstytucyjnej. Trybunał zaznacza przy tym, że wnoszenie przez skarżącego kolejnych zażaleń było bezcelowe, nie mogły one bowiem doprowadzić do zmiany jego sytuacji prawnej. Dlatego też za ostateczne orzeczenie o naruszonych prawach skarżącego należy uznać postanowienie z sierpnia 2013 r.

Skarżący tymczasem jako rozstrzygnięcie, które ostatecznie ukształtowało jego sytuację prawną („powodując prawomocność postanowienia z listopada 2013 r.”), wskazał pismo z Sądu Rejonowego w K. z lutego 2014 r. Trybunał zwraca uwagę, że pismo to zawiera jedynie informację dotyczącą podstawy prawnej postanowienia z maja 2013 r., nie ma natomiast – wbrew stanowisku skarżącego – cech władczego określenia jego sytuacji prawnej. Trybunał w swoim orzecznictwie wielokrotnie wskazywał, że pismom o charakterze informacyjnym nie można przypisać znamion ostatecznego orzeczenia, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji (zob. postanowienia TK z: 28 stycznia 1998 r., Ts 21/97, OTK ZU nr 2/1998, poz. 23; 5 czerwca 2008 r., Ts 80/98, OTK ZU nr 5/1998, poz. 72; Ts 117/98; 14 września 2000 r. i 25 października 2000 r., Ts 104/00, OTK ZU nr 7/2000, poz. 287 i 288).

Trybunał stwierdza zatem, że skarżący nieprawidłowo określił ostateczne orzeczenie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji. Konsekwencją tego w rozpoznawanej sprawie jest również przekroczenie terminu wniesienia skargi. Zgodnie z art. 46 ust. 1 ustawy o TK trzymiesięczny termin złożenia skargi rozpoczyna bieg od doręczenia skarżącemu ostatecznego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia. Skoro – jak wskazał Trybunał – orzeczeniem, które naruszyło konstytucyjne prawa skarżącego – pozbawiając go możliwości rozpoznania przez sąd zażalenia na postanowienie sądu

w przedmiocie skargi na postanowienie referendarza sądowego o nadaniu klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu – było postanowienie z sierpnia 2013 r., doręczone skarżącemu 5 września 2013 r., to termin wniesienia skargi konstytucyjnej upłynął 5 grudnia 2013 r. Tymczasem skarżący wniósł skargę 30 kwietnia 2014 r. Przekroczenie terminu, o którym mowa w art. 46 ust. 1 ustawy o TK, stanowi samodzielną podstawę odmowy nadania skardze dalszego biegu.

Mając powyższe na uwadze, Trybunał stwierdza, że nieprawidłowe wskazanie ostatecznego orzeczenia oraz wniesienie skargi po terminie, przesądzają – na podstawie art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 46 ust. 1 ustawy o TK – o niemożności przekazania skargi do merytorycznej kontroli.

Ponadto Trybunał postanowił odnieść się do zarzutu niekonstytucyjności powierzenia referendarzowi sądowemu, czyli urzędnikowi państwowemu, kompetencji nadawania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu. Skarżący w uzasadnieniu skargi podkreślał, że czynność ta należy niewątpliwie do czynności z zakresu sprawowania wymiaru sprawiedliwości, a to oznacza, że niezgodne z Konstytucją jest powierzenie jej organowi, który nie jest wyposażony w przymiot niezawisłości, niezależności i bezstronności. Trybunał uznaje, że ocena tego zarzutu na gruncie rozpoznawanej skargi jest niedopuszczalna. Źródłem przyznania referendarzom sądowym kompetencji nadawania klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym, nie jest treść art. 767^{3a} k.p.c., ale regulacja zawarta w art. 781 k.p.c., który mimo iż został przywołany w uzasadnieniu skargi, nie stanowi niewątpliwie jej przedmiotu. Trybunał stwierdza zatem, że nie ma związku między zaskarżonym przepisem a zarzutem naruszenia praw we wskazanym zakresie, co przesądza o konieczności odmowy nadania dalszego biegu skardze na podstawie art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 47 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK.

W związku z powyższym Trybunał Konstytucyjny postanowił odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.